GRATIA DISCRIMINANS.

Concio ad Clerum,

Habita CANTABRIGIÆ in Ecclesia B. *Mariæ*, *Ian.* 12. 1625.

Samuel Ward

Per

Sa: Wardum Sr Theologiæ Doctorem, Professorem Theologicum D^næ *Margaretæ*, Collegiiq; *Sidneiani* in eadem Academia Præfectum.

LONDINI,
Excudebat *Milo Flesher*: impensis *Roberti Mylbourne*. 1626.

~~III. 1265 2~~
C 1385.4.31*

HARVARD COLLEGE
NOV 3 1911
LIBRARY
Hollis fund

ALMAE MATRI
ACADEMIÆ
CANTABRIGIENSI,
GRATIÆ DISCRIMINATRICIS
SEMPER ASSERTRICI,

Alumnus

S. W. Professor Theol. *D. Marg.*
Do, Dico, Consecróque.

AGe, perge Cathedrā ornare (quod facis) ſacrā
Subtilitate, non levi, rapidâ, vagâ,
Sed orthodoxa quam coronat veritas,
Et juſta firmat ſoliditas, patiens libræ.
Antiquitatis crypta tu penetras frequens,
Scholaſticorum tu profundos vortices.
Te nulla fallit, nulla te ſcium latet
Diſtinctionum tela, rationum ſtropha
Tam perſpicacem mente, judicio gravem,
Linguis peritum, tamq; nervoſum ſtylo.
His addo genium temperatum, εἰρηνικόν,
Placidum, modeſtum, lite rixosâ procul.
Age, perge, Cauſſæ fortis adſertor Dei,
Perge obloquenti huic obloqui ſuperbiæ,
Quæ, quod ſupernè ſit, voluntati arrogat.
Tuêre partes optimas ſolers pugil,
Prædeſtinantis munus immeritum Patris
Adoptionem, & perpetem conſtantiam:
Quæ ſumma nobis donat, haud vendit, bona.
Diſcriminantis Gratiæ quis ſit vigor
Oſtendis,

Oſtendis, unum & ſeperantis altero.
Cordis rigentis illa duritiem domat
Ictu efficaci, dumq; nutat anxius,
Pendentis animi tollit æquipondium.
Non hoc voluntas ipſa, motu libero
Determinante gratiam, præſtat ſibi :
Sed Liberator, *qui voluntatem bonam,*
Non invenire, ſed facere ſemper ſolet :
Nec ſequitur ipſam, ſed ſuo niſu trahit.
Faculum petendo dirigit manus ſcopo ;
Haud calamus, haud vel arcus ipſe, dexteram.
Noſtra eſt voluntas arcus : huic meta eſt Salus :
Fides ſagitta : Gratia eſt mittens manus.
Sed & arcus hic diſtortus, ac metæ impotens,
Donec refinxit, & tetendit, artifex :
Nec ſibi ſagittam format, aut nervo applicat,
Sed de pharetrâ deſuper plenâ accipit :
Chordæ admovetur hinc, & hinc emittitur.

Sic approbavit hunc lubens libellulum
THO: GO:

CONCIO AD CLERVM, HABITA *CANTABRIGIÆ*, in Eccleſia B. *Mariæ*, *Ian.* 12. 1625.

Ad Philippenſes 2. verſ. 12, & 13.

Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini: Deus enim eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona ſua voluntate.

PAVLVS Apoſtolus verſu 12 hortatur *Philippenſes*, ut, ſicut antea ſemper ex quo nomen ſuum Chriſto dediſſent (exemplo Chriſti) obedientes ſeſe præſtiterant Dei præceptis ab Apoſtolo recenſitis, ita deinceps facere pergãt, ſi gloriæ Chriſti, cujus ſuprà meminerat, partieipes fieri velint. Illud initio hujus verſus, (*ſicut ſemper obediſtis*) videtur Parentheſi includendum; ut ſenſus ſit, Itaque fratres mei dilecti (*ſicut ſemper obediſtis*) quaſi diceret, id, quod

 hactenus

hactenus feciſtis] *operamini ſalutem veſtram cum metu & tremore.* Non tantùm ſicut me præſente feciſtis, aut facere ſoletis, ſed nunc multò magis me abſente: ſic enim palam oſtendetis vos id facere ex animo propter Deum, & nõ ſerviliter, ſeu ὡς πρὸς ἀνθρωπαρέσκους, quaſi nobis placere ſtudentes. Hic videtur eſſe ſenſus partis prioris hujuſce verſus duodecimi.

Hiſce verbis poſtremis modò lectis, hortatur Apoſtolus dilectos *Philippenſes*, ut ſalutem ſuam operentur & conficiant, pergendo in ſtudio obedientiæ, & ſtadio pietatis; *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini*: & rationem ſubjungit, *verſ.* 13. *Quia Deus eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona ſua voluntate.*

Videtis, textus noſtri membra duo:

1 Officium præſtandũ, ad quod Apoſtolus hortatur, *verſ.* 12.

2 Rationem hortationis, *verſ.* 13.

In

In officio præſtando duo notanda veniunt,
1 Actus præſcriptus, *Salutem veſtram operamini.*
2 Modus præſtandi, *Cũ metu & tremore.*

Ratio hortationis præcipuè ſumitur à modo: Rationem enim ſubjungit Apoſtolus, cur ſalutem ſuam operaturi ſunt iſto modo, cum metu et tremore; *Quia Deus eſt, qui operatur & velle, & perficere, pro bona ſua voluntate*: ubi duplex ratio redditur cur iſto modo cum metu & tremore ſalutem ſuam operaturi ſunt:

Prima ſumpta eſt ab efficiente cauſa hujus operationis; *Deus enim eſt, qui operatur*: id quod explicatur per partes hujus operationis; *Deus enim operatur* tùm *velle*, *perficere*.

Secunda, à cauſa impulſiva hujus bipartitæ, eſtque Dei bene placitum: Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle, & perficere, *pro bona ſua voluntate.*

De hiſce ſuo ordine. & Primò de actu præſcripto. Actus, ad quem hortatur, eſt propriæ ſalutis operatio. Carceres jam pietatis ingreſſi fuerant *Philippenſes*, & monet Apoſtolus, ut in ſtadio pergant, ut verſus metam ad βραβεῖον ſupernæ vocationis contendant. *cap.* 3. 14.

Philip. 3. 14.

Chryſoſt. Homil. ad Philip.

Non dicit Apoſtolus nudè ἐργάζεσθε (inquit *Chryſoſt.*) ſed κατεργάζεσθε, id eſt, (ut ipſe interpretatur) μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ ἀκριβείας, accuratè, magnóque cum ſtudio.

Salus ſummum cujuſq; bonum.

Salus æterna eſt ſummum cujuſque hominis bonum, & ultimus finis, qui omnibus mediis, quibus ad beatitudinem perducimur, amabilitatem, ordinem, & menſurā ſuam confert. Intentio hujus finis eſt ſummum & primarium opus creaturæ rationalis: operari propter hunc finem eſt operatio omnium, quæ ad hominem ſpectant, longè graviſſima, & maximi momenti: ideóque non mirum ſi Apoſtolus imprimis hortetur *Philippenſes*, ut præ omnibus *ſuam ſalutem operentur*.

In politeia ſalus populi eſt ſuprema lex: In vita Chriſtiana ſalutis operatio eſt ſummum

mum præceptum : huic ergò operi imprimis incumbendum ; huic omni cura & diligentia invigilandum : huic conficiendo omne ſtudium & ultimus conatus adhibendus eſt. Iubet Servator ; Quærite primùm regnum Dei & ejus juſtitiam : idem eſt quærere regnum Dei & ejus juſtitiam, & operari propriam ſalutem ; ergò primo in loco *operamini veſtram ſalutem.* Matth. 6.

Quod *Seneca* olim de Philoſophia ; Sive aliquid habes, ô jam philoſophare ; ſive nihil, hoc priùs quære quàm quidquam : hoc de noſtræ ſalutis operatione multò verius aſſerendum, Sive aliquid habes, ſive nihil, operare tuam ſalutẽ ; hanc prius quære quàm quidquam. *Seneca Epiſt.* 17.

Rationes plures in promptu. 1. Noſtri melior pars anima eſt : ſalus animæ eſt ſalus totius hominis : meritò poſcit ſtudia majora & priora pars melior. 1.

2. Æterna momentaneis præferenda ; *Operamini* (inquit Servator) *non cibũ qui perit, ſed qui permanet in vitam æternã.* Æternũ gloriæ pondus nobis conficitur (inquit Apoſtolus noſter) *dum non ſpectamus temporaria, quæ cernuntur, ſed quæ* 2 Cor. 4. 18. 2.

3. Luc. 10.42. Philip. 3 7. *non cernuntur, æterna.* 3. Supervacanea neceſſariis poſtponenda; operari autem propriam ſaluté eſt unicum illud neceſſarium, & id, pro quo Apoſtolus (capite ſequenti) reliqua omnia pro ſtercoribus duxit.

Hinc ergò diſcamus optimum eſſe curã principalem animæ impendere, ut, quæ utilitate prior eſt, non ſit conſideratione poſterior. Curandum eſt, ut primas apud nos curas, quæ prima habentur, obtineant, ſummáſq; ſibi ſolicitudinis partes, quæ ſumma eſt ſalus, vendicet. Omnia vincat eo ſtudio, quo præcedat omnia: ut præclarè *Eucherius.*

Eucher. Epiſt. ad Valerian. cognatum.

Matth. 16.26 *Quid prodeſt homini* (inquit Servator) *ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Proinde *non poteſt ulla compendii cauſa conſiſtere, ſi conſtet animæ intervenire diſpendium,* inquit idem *Eucherius*: meritò igitur hortatur Apoſtolus *Philippenſes, veſtram ſalutem* κατεργάζεσθαι. Hoc primum.

Eucher. ut ſupr.

2. *Liberum arbitrium eſſe in homine ad opera pietatis.* 2. Ex hac Apoſtoli hortatione rectiſſimè etiã evincitur in homine regenerato & liberato (quales hoſce *Philippenſes* jam eſſe præſumit Apoſtolus) eſſe liberum in operibus pietatis, & ſalutem ſpectantibus arbitrium. Vt quid enim

enim tam ſedulò moneret Apoſtolus *Philippenſes*, ut *ſuam ſalutem operentur*, ſi non aliquatenus penes eos fuiſſet hoc ipſum, propriam ſalutem operari, & quidem liberè operari: neque id ex libertate illa, quæ immunis eſt à ſola coactione, ſed etiam, quæ immunis eſt ab omni naturali neceſſitate. Neque enim operantur pii ſuam ſalutem ſponte tantùm, quomodo grave tendit deorſum, aut apis mellificat, aut aranea telã texit, ut quæ operationes ſuas ſuſpendere non nôrunt, ad quas à propriâ naturâ, vi quadã irreſiſtibili determinantur, imò nec ut brutum cum ex diſciplina, apprehenſione & metu verberum naturalem ſuum appetitum cohibet, & pabulo ſuo contra naturalem inclinationem ſponte abſtinet; ſed ita ſponte operantur regeniti homines, ut etiam agant ἐκ προαιρέσεως ex præelectione, & poteſtate electivâ, quæ non videtur cum coarctatione ad unum, & neceſſitate naturali poſſe conſiſtere; cùm electio inter plura ſit, ſemperquè ſupponat, ſaltem in homine, prævia conſultationem, & antecedaneum rationis de objecti indifferentia plenum & perfectũ judi-

Homo non ſponte ſolùm agit.

Sed & liberè. vid. Irenæum lib. 4. adverſ. Hæreſes. c. 72

judicium; imò & indifferentiam in ipſa potentia volendi, & reſiſtibilitatem; & ita ſemper & velit, & agat, ut ſaltem non velle & non agere poſſit. Habitus enim, ſive dona gratiæ, quæ renatis infunduntur, eos reddunt ad benè ſanctéq; operandum habiles quidem & idoneos, ſed neceſſitatem haud imponunt actus ſibi conformes producendi. Recte Durandus, *Habens habitum poteſt velle oppoſitum ejus, ad quod inclinat habitus.* Et in eandem ſententiam alicubi Bellarminus, *Nullus habitus in viatore determinat ad agendū.* Niſi ita ſe res haberet ut quid Apoſtolus hîc tam ſeriò hortaretur Philippenſes, ut ſuam ſalutem operentur? Niſi etiam in ipſo primo actu credendi, & convertendi voluntas ageret per modum agentis liberi, ut quid Prophetæ tam ſolicitè monerent, ut Deo vocanti & excitanti conſentiamus? ut quid nobis imputarent, quòd non conſentiamus?

Ierem.7.13. Matth.23.37. *Vocavi vos, & non reſpondiſtis; Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti?* Deniq; ut

Apoc.3.20. quid ſtaret Chriſtus ad oſtium cordis noſtri pulſans & expectans, donec aperiamus? Quorſum hæc omnia, niſi ut intelligamus

ipſum

ipſum conſentire, reſpondere, operari, ſive non conſentire, non reſpondere, non operari eſſe actus humanæ voluntatis cõnaturali ſuo modo agentis? Ita tamen, ut, cum rectè agat obediendo, id Gratiæ divinæ tribuendum ſit, cum malè agat repugnando, id innatæ pravitati ſit imputandum. Id ipſum inſuper evincunt minæ, promiſſiones, præcepta, increpationes divinæ, quæ in ſacris oraculis paſſim occurrunt. De hiſce videndus *Auguſtinus.*

Aug de Grat & lib. arbit. c. 1. 2. 3. & 4.

Hoc igitur neceſſariò aſſerendum eſt, ut, calumniam crebrò ſed immeritò nobis inuſtam abſtergamus. Nos enim liberè profitemur, nec gratiam operantem, nec cooperantem, nec in converſione, nec poſt converſionem tollere ab humana voluntate in ipſo eliciti ſui actus exercitio potentiam reſiſtendi & diſſentiendi ſi velit: Eſt enim hæc reſiſtibilitas connata & nativa, ab ipſa voluntate quâ potentia naturalis, inſeparabilis, & propria paſſio, quæ fluit à voluntate, quâ potentia libera. Quandocunq; enim vult & conſentit, vult & conſentit reſiſtibiliter, id eſt, ita ſuum præbet conſenſum, ut ſi ipſa

Nec in converſione, nec poſt tolluntur à voluntate.

1 *Reſiſtibilitas connata.*

nollet, talem consensum non eliceret. Præ-
De natur. & grat. c. 65. clarè in hanc sententiam *Augustinus*: In rectè faciendo nullum est vinculum necessitatis, quia est libertas charitatis.

2. *Adnata.* 2 Certum est, gratiam Dei, nec in actu conversionis, nec post quamdiu hîc vivitur, penitus tollere vitiosam illam resistendi ac renitendi possibilitatem, vel potiùs insitam pronitatem ad resistendum motibus Spiritus Sancti, quam ab exordio nostræ nativitatis omnes nimis veraciter experimur; Hanc, distinctionis ergô, resistibilitatē *adnatam* & *adauctam* dicere possumus.

3. *Actualis resistentia.* 3 Addo gratiam Dei, nec in actu conversionis, nec post, tollere omnem actualem resistentiam ex vitiosa hac renitendi pronitate profectam; tantum abest, ut omnem resistendi possibilitatem per gratiam ademptam existimemus.

August. Ep. 89. q. 2. Fulgent. lib. 2 de verit. prædest. Rectissimè ergò *Augustinus*; Liberum arbitrium non ideò tollitur, quia juvatur, sed ideò juvatur, quia non tollitur. Et *Fulgentius*; Gratiâ Dei humanum, non aufertur, sed sanatur arbitrium; non adimitur, sed corrigitur; non removetur, sed illuminatur; non evacuatur,

evacuatur, ſed adjuvatur.

Ex hac ergo Apoſtoli hortatione, *Operamini ſalutem veſtram*, rectiſſimè infertur liberum hominis in operibus pietatis arbitrium.

Atque hæc de actu *Philippenſibus* præſcripto; *operamini ſalutem veſtram.*

Modum operandi explicat Apoſtolus verbis ſequentibus, Cum metu & tremore: *Operamini ſalutem veſtram cum metu & tremore.* Rectè enim *Auguſtinus* obſervavit rationem hîc reddi, cur hoc modo operanda ſit ſalus: *ſc.* Cum timore, et tremore: quia quòd aliquid boni aut velitis, aut faciatis, hoc non eſt ex vobis, ſed ex Deo: *Deus enim eſt qui operatur velle & perficere, pro bona ſua voluntate.* 3um *Modus operandi ſalutem debet eſſe cũ timore & tremore.*

Timor & tremor differunt: quod timor ſit cordis, tremor corporis: ut *Haymo*, & Gloſſa ordinaria. Atq; tremor timoris vehementioris effectus eſſe ſolet. Verùm, ubi cõjunguntur, ferè in Scripturis non aliud ſignificant, quàm ſolicitudinem operandi cum metu offendendi: ſic apud Apoſtolũ, 1 *Cor.* 2. Et ego in infirmitate, *& timore, & tremore* multo fui apud vos. Et 2 *Cor.* 7. Apoſtolus ait *Titi* Viſcera erga eos affecta eſſe, dum remi- *Timor & tremor.* *Quid ſit operari cum timore & tremore.* 1 Cor. 2. 3. 2 Cor. 7. 15.

niſcitur (inquit) quomodo illum *cum timore & tremore* exceperitis (id eſt) dum in memoriam revocat quanta cum ſolicitudine eum à me miſſum ſuſceperitis, metuentes, ne quid in vobis eſſet, quod eum offenderet. Alibi etiam ad *Epheſ. 6.* Apoſtolus hortatur Servos, ut aſcultent Dominis ſuis, *cum timore & tremore*, (id eſt) cum ſolicitâ reverentiâ : nam ſervilis metus minimè probatur in ſervis Chriſtianis.

Epheſ. 6. 5.

Auguſtinus rectè animadvertit Apoſtolum hîc alludere ad illud *Pſalmiſtæ: Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Hiſce ergò verbis ſolicitam reverentiam, ſeu ſolicitudinem cum metu Deum offendendi in ſalute operanda exigit Apoſtolus à *Philippenſibus*; & meritò quidem exigit : ſiquidem ſi uſpiam ita operandum ſit, certè in hoc negotio ſalutis. Hoc enim opus primarium, & verè palmarium eſt Chriſtianorũ, ut ſaluti ſuæ invigilent, & in operibus piis & ſalutaribus ſeſe exerceant. Æquum ergò eſt, ut omnem curam & ſolicitudinem in hoc arduo ſalutis negotio, tum promovendo, tum conſummando impendant.

Aug. de Nat. & Grat. c. 33

Docet

Docet itaq; hiſce verbis Apoſtolus, quo animi affectu operari ſalutē debeamus; ut, *ſc.* ſolicitè, cautè, cum timore & humilitate in pietatis ſtadio curramus, ſiquidem *cum metu & tremore operari* non aliud eſt, quàm ex ſerio timore & ſolicito humiliter operari. Hîc ergo Apoſtolus faceſſere vult ab animis fidelium duas maximas peſtes in ſalute noſtrā conficienda, ſecuritatem carnis, & animi ſuperbiam; ſolicitudo ſecuritatē & ſomnolentiam excutit; timor ſuperbiam & præſidentiam arcet: ſecuritas carnalis negligentiores nos reddit in bonorum operum ſtudio, undè in multa facinora facilè illabimur; ſuperbia facit, ut in benè operādo inſoleſcamus, nobiſq; tribuamus id quod ſolius gratiæ divinæ beneficio debemus, quā peſte nihil ad perniciem animarum creandam, & iram Dei provocandam periculoſius.

Duæ peſtes in ſalute operanda vitandæ: Securitas carnalis, Superbia.

Diabolus arte ſua veteratoriâ uſus, 1. Nos carnaliter ſecuros reddere in ſalutis negotio ſatagit; ſi hâc nō ſuccedat, elatos & ſuperbos reddere conatur; Pulchrè *Auguſt. Superbia etiā in ipſis rectè factis cavendaeſt*, (id eſt) in ipſa via juſta, ne dū homo, quod Dei eſt, deputat ſuum,

Aug. de Nat. & Grat. c. 33

ſuum, amittat quòd Dei eſt, & redeat ad ſuũ.

Aug. de Grat & lib. arb. c. 9 Et alibi, *Quando jubetur, ut operentur, liberum eorum convenitur arbitrium; ſed ideò cum timore & tremore, ne ſibi tribuendo quòd benè operantur, de bonis, tanquam ſuis, extollantur operibus.*

Navigandum igitur eſt ad tutiſſimũ æternæ ſalutis portum inter *Scyllam* & *Charybdim*, inter *Scyllam* carnalis ſecuritatis, & ſuperbiæ *Charybdim*: ſolicitudo pia facit, ut *Scyllam* ſtudioſè vitemus; timor ſalubris, ut *Charybdim* declinemus.

Nullus *Romæ* ad templum *Honoris* patebat aditus, niſi per templum *Virtutis*: Non itur ad cœlũ, niſi per anguſtã viã, per viã ſolicitudinis, timoris, humilitãtis, patientiæ, & id genus virtutũ, per ſedulũ uſum mediorum ſalutis; Deniq; in omnibus fidei & pœnitentiæ exercitiis precandũ, jejunandũ, vigilandũ eſt nobis: membra carnis ſunt mortificanda omnibus, qui ſupernæ vocationis βραβεῖον reportare, & ad metam æternæ beatitudinis pervenire cupiunt.

Fidelis ſermo eſt (inquit Apoſtolus) *Si commortui cum eo ſimus, & convivimus; ſi ſuſtinebimus, etiam cum eo regnabimus.*

2 Tim. 2. 11.

Rectè

Rectè *Auguſtinus*: *Diſcunt* (filii Dei) *in ipſa via juſta cum tremore ſe exultare debere, non ſibi arrogando, tanquam de ſua virtute, fiduciam permanendi, nec dicendo in abundantia ſua, non movebor in æternum, propter quod iis dicitur, Servite Domino in timore, & exultate ei, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.—Quid oſtendens, niſi eos eſſe commonitos, qui jam ambulant in via juſta, ut in timore Deo ſervient; id eſt, non altum ſapiant, ſed timeant, quod ſignificat, non ſuperbiant, ſed humiles ſint?* Vnde & alibi dicit, (*Rom.* 12.) *Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes; exultent Deo, ſed cum tremore, in nullo gloriantes, quando noſtrum nihil: ut qui gloriatur, in Domino glorietur.*] Hæc Aug. *Aug. de Corrept. & Grat. c. 9.*

Pulchrè etiam *Tertullianus*. *Doctrinæ index diſciplina eſt.— Vbi Deus, ibi metus in Deum, qui eſt initium ſapientiæ; ubi metus in Deum, ibi gravitas honeſta, & diligentia attonita, & cura ſolicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promotio emerita, & ſubjectio religioſa, & apparitio devota, & proceſſio modeſta, & eccleſia unita, & Dei omnia.*] Hæc ille.

Vt operemur ſalutem noſtram hoc modo *cum metu & tremore* permulta meritò ſuadet: na- *Motiva ad operandam ſalutem dicto modo.*

naturæ noſtræ imbecillitas, ignorantia agendorum, difficultas ad bonum, propenſitas ad malum, illecebræ carnis, noſtrorum hoſtium ſalutis, ignita Diaboli jacula, noſtra ad ſuperandas tentationes impotentia, quæ tamen omnia eò ſpectant, (ita ordinante & diſponente divina ſapientia) ut inde diſcamus cũ omni humilitate noſtram impotentiam agnoſcere, nobiſmet abrenunciare, occaſiones peccati vigilanter cavere, ab inani propriæ dignitatis confidentia abhorrere, ad divinam clementiam confugere, omnibus ejus gratioſis promiſſionibus adhærere, & ex ejus miſericordia, quanti quãti ſumus, toti pendere, & inde læta omnia, & fœliciſſima expectare.

Ob. Romanenſium. *Romanenſes* hinc colligunt Apoſtolum, cũ hortetur *operari ſalutem cum timore & tremore*, omnem & gratiæ præſentis & ſalutis futuræ certitudinem ablegandam docere: ideóque neminem aut debere, aut poſſe de ſua in gratiam receptione, & ad vitam æternam acceptatione, & multò minus de ſua in gratia perſeverantia ſtatuere, aut certò confidere. Quibus adſtipulantur, quoad hoc ultimum de perſeverantia, *Remonſtrantes Belgici.*

Remonſtrantium

Sol.

Sol. At nihil minus ex hoc loco concluditur: id quod amplius constabit ex illo loco Psalmistæ, ad quẽ alludere videtur Apostolus, *Servite Domino in timore, & exultate ei cũ tremore.* Cum enim hortetur Psalmista, ut exultemus Domino cũ tremore, talem timorẽ & tremorem intelligit, quæ cum exultatione in Domino consistere possit: si autem timor & tremor cũ exultatione pia consistere possint, utriq; excludunt dubitationem de divina erga nos benevolentia, & pendulam incertitudinem: Non enim exultamus, nisi de iis, de quibus certi sumus, nec nisi quando, & quatenus certi sumus; exultationi siquidem, non minus quàm fidei sanctorum, subesse falsum non potest. Servire igitur Domino cum timore & exultare ei cum tremore non aliud est, quàm Domino servire, eíq; exultare cum solicitudine & timore offensæ divinæ; sic enim Domino serviendo, ei exultamus, fiduciam optimam, & de præsenti iustitia & gratia, & de salute futura concipiendo, quarũ neutrius firma fiducia absq; solicitudine & metu aut haberi, aut sperari potest.

Sol.

Psal. 2. 11.

Tremor cum exultatione consistit.

Hinc per Prophetam populo suo quo

cum novum fœdus pangit, promittit Deus hunc timorem. Ierem. 32. 41. *Timorem meum dabo in cor eorum, ut à me non recedant. Quod quid est aliud* (inquit Augustin. de bono perseverant. c. 2.) *quàm talis ac tantus erit timor meus, quem dabo in cor eorum, ut mihi perseveranter adhæreant.* Et *Hieronymus* in Ierem. 32. *Sic liberum (Deus) donat arbitrium, ut tamen ipse timor, qui tribuitur, gratiâ permaneat largitoris.*

Aug. de bono perseverant.

Hieronym. in Ier. 32.

Ber. serm. 15 in Psal. Qui habitat.

Præclarè *Bernardus*; *timor maximæ spei est materia, quia timor est donum Dei dirigens nos ad salutem, & ex perceptione præcedentium donorum firma est expectatio futurorum.*

Cyp. lib. 3. ad Quirin.

Lib. 2. Ep. 2.

Et antè eum *Cyprianus* ex Scripturis evincit timorem Domini esse *fidei & spei fundamentum, & firmamentum.* Et in egregia illa ad Donatum epistola; *Dei est* (Dei inquam est) *omne quod possumus, inde vivimus, inde pollemus, inde sumpto & concepto vigore hic adhuc positi futurorum indicia prænoscimus. Sit tantùm timor in nobis innocentiæ custos.* Tantùm ergò abest ex mente *Cypriani*, ut timor innocentiæ custos excludat salutis fiduciam, ut inde hîc adhuc positi futurorum indicia prænoscamus, quatenus solicita ex timore innocentiæ

tiæ cuſtodia ſit & occultæ prædeſtinationis indicium, & futuræ fœlicitatis præſagium, ut verbis Bernardi utar. *Bern. de Grat & libero arb. in fine.*

Illud etiam addo, tantùm abeſſe, ut operari ſalutem cum timore & tremore, omnem fiduciam ſalutis futuræ excludat, ut abſque hac nulla vera fiducia concipi poſſit. Ita enim comparatum eſt, Deo ſic ſapientiſſimè ordinante, ut pro gradu ſolicitudinis reſpondeat gradus fiduciæ, ut ubi major ſolicitudo ſit, ibi major ſit fiducia, ubi minor ſolicitudo, ibi minor fiducia, ubi nulla ſolicitudo, ibi nulla fiducia: Vtqúe certum eſt, extra ſtudiũ ſanctitatis & ſolicitudinem operandi ſalutẽ cum metu & tremore, nullam haberi poſſe de ſalute conſequenda veracem fiduciam; ita æqùe certum eſt, ex ſtudio ſanctitatis & dicta ſolicitudine in exercitiis fidei, pœnitentiæ, timoris, dilectionis, & id genus aliis timoratam conſcientiam præclarã concipere de æterna ſalute conſequenda confidentiam.

Devotiſſimè *Gregorius, Deum ſitiens anima priùs timore compungitur, poſt amore: at verò cum longa mœroris anxietate fuerit formido conſumpta, quædam jam de præſumptione veniæ naſcitur* *Greg. l. 6. ep. 23. c. 187.*

ſcitur ſecuritas, & in amore cœleſtium gaudiorũ animus inflammatur.

Bern. ſerm. 9. in Cant. Concludo hunc locum cum *Bernardo* ſerm. 9. in Cantic.

Quanta putas ex hac manſione inter animã & verbum familiaritatis gratia oriatur, quanta de familiaritate ſequatur fiducia? non eſt (ut opinor) quòd jam talis anima dicere vereatur, Dilectus meus mihi. Quæ ex eo quòd ſe diligere & vehementer diligere ſentit, etiam diligi nihilominus vehementer non ambigit, ac de ſua ſingulari intentione, ſolicitudine, cura, opera, diligentia, ſtudióque, quo inceſſanter & ardenter invigilet, quẽ admodum placet Deo, æquè hæc omnia in ſeipſo indubitanter agnoſcit. Et mox. *Amor Dei amorem animæ parit, & illius præcurrens intentio, intentam animam facit, ſolicitudóq; ſolicitam; neſcio enim qua vicinitate naturæ, cum ſemel revelata facie gloriam Dei ſpeculari anima poterit, mox illi ſe conformari neceſſe eſt, atque in eandem imaginem transformari. Igitur qualem te paraveris Deo, talis oporteat appareat tibi Deus, cum ſancto ſanctus erit, cum innocente innocens erit; quid ni æquè & cum amante amans, & cum vacante vacans, & cum intento intentus, & ſolicitus cum ſolicito.*

Ac-

Accepiſtis officium ad quod hortatur Apoſtolus, ejuſque { actum. / modum.

Ratio hortationis, cur Philippenſes hoc modo *cum metu & tremore ſalutem operari ſunt*, ſequitur, éſtq; duplex. 1. ex efficiente hujus operationis, Deo nimirum; *Deus enim eſt, qui operatur*: id quod explicat Apoſtolus per partes hujus operationis, quæ ſunt { velle, / perficere. *Deus enim eſt qui operatur & velle, & perficere*. 2. deſumitur à cauſa impulſiva, eſtque Dei εὐδοκία, Dei bonitas & beneplacitum: *Deus enim eſt, qui operatur tum velle, tum perficere pro bona ſua voluntate.* *Ratio hortationis 1ª.* 2ª.

Quod ad rationem primam attinet de ſumptam ab efficiente: Deus (inquit Apoſtolus) eſt ille ὁ ἐνεργῶν, eſt ille, qui operatur: operatio hæc ſalutis propriis viribus non efficitur; *Deus enim eſt, qui operatur, & velle & perficere.*

Vbi rationem reddit Apoſtolus, non actus, ſed modi, ut diximus; non enim hîc ratio redditur liberæ cooperationis noſtræ in operibus piis & ſalutaribus, ad quam hortatur

Apoſtolus; ſed cur cum ſerio & ſolicito timore operari debeant; cum hoc non ſit propriarum virium opus, ſed opus Dei, cujus eſt operari tùm velle, tùm perficere: quæ explicatio frequenter occurrit apud *Auguſtinum*, & ejus ſequaces *Proſperum*, *Fulgentium*, & alios.

Quæſtio. Hîc quæri ſolet, cur Apoſtolus hortatur nos operari ſalutē, & tamen ſubjungat, Deū operari tùm velle, tùm ipſum perficere.

Sol. Hæc quæſtio ab antiquis temporibus magnas turbas in Eccleſia excitavit, præſertim ab eo tempore, quo exortus eſt *Pelagius* & *Semi-Pelagiani*; poſteà etiam Scholaſticorum temporibus ſic conqueritur *Bradwardinus* noſter: *Totus pœnè mundus, ut timeo & doleo* (inquit) *poſt hunc abit, & erroribus ejus favet.* *Vaſquezius* Ieſuita liberè fatetur, *Scholaſticos quamplures lapſos fuiſſe in errorem Maſſilienſium, & in negotio converſionis aſſeruiſſe bonum uſum liberi arbitrii eſſe ex nobis.*

Bradward. de cauſa Dei. l. 2

Vaſq. in prim. part. diſp. xci. c. 10. 12.

Annis abhinc 40, aut circiter, inter *Dominicanos* & *Ieſuitas* eadem quæſtio novo titulo *de Auxiliis* vexata eſt, imò & inter Ieſuitas ipſos adhuc vexatur: & nuperrimè inter ipſos

ipſos reformatos in vicino Belgio, nempe *Remõſtrantes* & *Contra-remonſtrantes*. In hiſce temporum anguſtiis varia hujus controverſiæ capita vix recenſere poſſum, multò minus judicium noſtrum de ipſis capitibus apud vos proferre.

Pelagius in commentario in locum, qui inter *Hieronymi* opera etiamnum extat, ſic exponit: *Velle operatur Deus ſuadendo, & præmia pollicendo.* Alibi ſic referente *Auguſtino*. lib. de Gratia Chriſti, *operatur in nobis velle quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animalium tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine & præmiorum pollicitatione ſuccendit, dum revelatione ſapientiæ in deſideriũ Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem, dum nobis ſuadet omne quod bonum eſt.* Verum *Auguſtinus* hanc rejicit explicationem.

Explicatio Pelagii.

Pelag. in ep. Paul. apud Hieronym.

Aug. de grat. Chriſt. c. 10.

Vitalis Carthaginenſis à veſtigiis Pelagii non multum receſſit, ſic enim ille apud *Auguſtinum*. epiſt. 107. *Deus in nobis operatur & velle & perficere: id eſt per legem ſuam & ſcripturas ſuas Deus operatur ut velimus quas vel legimus vel audimus. Sed iis vel conſentire, vel*

Vitalis.

Aug. ep. 107

non

non consentire ita nostrum est, ut si velimus, fiat, si autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus. Operatur quippe ille (dicis) quantum in ipso est, ut velimus, cum nobis nota sint ejus eloquia: sed si nos acquiescere nolumus, nos, ut operatio ejus nihil in nobis prosit, efficimus: Quæ si dicis (inquit *Augustinus*) *orationibus nostris contradicis.* Vbi *Augustinus* dictam explicationem *Vitalis* reprehendit, & meritò quidem. Non enim operatio Gratiæ divinæ ab humanæ voluntatis consensu suspenditur, sed ipsum consensum efficit insitâ efficaciâ, ut postea ostendemus.

Aliorum. Alii sic; Deus operatur in vobis velle, si velitis. At non nisi absurdè exigitur quippiam ut conditio sui ipsius, ac si dixerit quispiam Deus facit me vivere, si vivam.

Remonstrantium. Alii sic; Deum in nobis operari *velle*, quatenus mediante verbo Euangelii, ita afficit voluntatẽ interna Spiritus sui operatione, ut & potentiam volendi, & vires supernaturales ad pie volendũ irresistibiliter conferat; quibus voluntas adjuta & elevata ex sua libertate operatur velle & perficere, ea tamen lege, ut eodem tempore, quo movetur à Deo,

ut

ut operetur velle; positis omnibus gratiæ operationibus ad agendum requisitis, ex parte etiam ipsius Dei, possit ex se gratiam istam ita aspernari, ita non velle, ac nolle, ut sæpe eam de facto aspernetur, eique adversetur: sic *Iacobus Arminius* cum *Remonstr. Belgicis*.

Hi enim arctè tenent, & acerrimè contendunt talem resistibilitatem semper voluntati inesse in omni pia operatione, ut positâ gratia efficaci, & omnibus operationibus, quibus Deus ad efficiendam conversionem, aut aliquod opus piũ utitur, voluntas adhuc in æquilibrio relinquatur, velitne velle, vel non velle, credere, vel nõ credere, convertere se ad Deum, vel non cõvertere, velitne Gratiæ efficaci resistere, vel non resistere, consentire, vel non consentire, etiam sensu composito. Ex horum enim sententia gratia divina non determinat voluntatem, nec salva libertate determinare potest, sive physicè, sive moraliter, sive alio quovis modo, sed semper indifferentem, & indeterminatam relinquit, & in statu æquilibrii, ut jura libertatis intacta & illæsa conserventur.

Quod autem de gratia efficaci sentiunt

quoad piam aliquam operationem & opus ipsum conversionis, idem prorsus statuunt de gratia data ad perseverandum, & ad vincendas quasvis tantationes.

Hæc explicatio & assertio libertatis humani arbitrii, quomodo jam à nobis exponitur, & ab illis asseritur, est fœcunda mater & radix non paucorum errorum.

Consectaria assertionis Remonstrant.

1. Quoad perseverantiam.

Hinc enim consequenter docent: 1. gratiam non dari aliam ad perseverandum in gratia, quàm illam supra descriptam, ad primum bonum velle, in opere conversionis, necessariam, talem *sc.* cujus efficacia tota (suppositis divinis auxiliis, quibus perseverare possimus) ex sola libera humani arbitrii cooperatione pendeat, nec aliam, quàm quæ data est *Adæ* in statu innocentiæ, quâ potuisset perseverare, si vellet.

2. Quoad prædestinationem.

Hinc etiam consequenter 2. docent novo ausu prædestinationem in genere non aliam in Scripturis revelari, quàm decretum de salvandis perseveranter credentibus, nec aliam in specie, quàm destinationem *Petri* ad æternam salutem ex prævisione finalis ejus perseverantiæ, & libera finali ejus cooperatione

cum

cum gratiæ præſidiis, in vitæ hujus exitu; idq; neceſſariò aſſerendum putant, ne dicta arbitrii libertas lædatur.

Hinc 3 & ultimò conſequenter deducunt, Chriſtum ex æquo pro omnibus mortuum fuiſſe, nec plus meruiſſe *Iacobo* quàm *Eſavo*, *Petro* quàm *Iudæ*, non enim meruiſſe ullî niſi gratiam illam, quâ in æquilibrio conſtituatur voluntas, ut poſſit convertere ſi velit, non ut certò velit, ne dicti arbitrii libertas violetur. 3. *Quoad efficaciam mortis Chriſti.*

Cum igitur dicta explicatio & aſſertio humani arbitrii libertatis ſit non paucorum errorum proſeminatrix eò diligentiùs à nobis & perpendenda & refellenda eſt rationibus ex hoc noſtro contextu ferè deſumptis. Antea tamen hîc duo præmittenda, quæ non parùm lucis adhibitura ſunt, tùm huic textui, tùm toti huic de Auxiliis controverſiæ.

Primum non hic quæri ſimpliciter, an Deus in opere cõverſionis, aut quovis bono opere, operetur hoc ipſum velle & perficere reſiſtibiliter. Id enim nos ſuprà aſſeruimus, ſed de modo reſiſtibilitatis tota lis eſt. Neutiquam enim *Synodici Dordraceni*, aut Theo- 1um *Non hic quæri de reſiſtibilitate ſimpliciter dicta; ſed de modo.*

logi *Belgici* confuerunt voluntati, cum elicit hoc velle, ablatam esse, vel resistibilitate connatam, quâ resistere potuit si vellet, quam voluntatis propriam passionem esse supra asseruimus, vel resistibilitatem adnatam ex voluntatis depravatione, quâ gratiæ operationibus resistere & potest & solet, siquidem omnes nostri Theologi acriter contendunt, hanc vitiosam resistibilitatem semper voluntati, dum hîc vivitur, adhærescere, licèt in renatis fractam & imminutam, multò minus somniârunt de auferenda resistibilitate nativâ & connatâ.

Sed hoc est, quod dicimus, cum Deus efficaci gratia operatur in voluntate ipsum velle, hanc gratiam efficaciter ponere in voluntate non-resistentiam, atque ita tollere eò tempore actualem resistentiam; id quod fit per certam scientiam & victricem delectationem, ut optimè explicat *Augustinus*. Ideò enim contendimus actualem resistentiam tum temporis certò tolli, quòd impossibile sit, talem resistentiam cum gratiæ efficacis in voluntatem receptâ, unâ consistere. Cùm enim certum sit, certitudine causalitatis efficaci

Sic August. de peccat. merit. & remiss. 2. 19.

caci gratiæ voluntatem non obluctaturam, ſed gratiam ejus converſionem irreſiſtenter & invictè operaturam, ex hac hypotheſi certum eſt voluntatem eo temporis momento gratiæ non reſiſtere, imò nec reſiſtere poſſe; non quòd reſiſtibilitas aut connata aut adnata auferatur, ſed quòd non poſſunt ſimul coexiſtere, ſeu (ut Schola loquitur) componi in voluntate hæc duo, voluntatem gratia efficaci affici, & voluntatem eodem tempore reſiſtere, ſeu (quod perinde valet juxta noſtram hypotheſin) voluntatem eodem momento non reſiſtere & reſiſtere, vel velle nõ reſiſtere, & velle reſiſtere. Vnde illa *Auguſtini* concluſio: Humanæ voluntates non poſſunt reſiſtere quõminus Deus faciat de ipſis quod vult. De Corr. & Grat. cap. 14. Illud enim pro certo ponimus, impoſſibile eſſe, ut efficaci gratia Deus voluntatem moveat, & ſimul voluntas non moveatur, ſed hæc impoſſibilitas eſt tantùm conſequutionis, & conditionata, ſeu ex ſuppoſitione, & in ſenſu (ut loquuntur) compoſito, quæ nullam conſequentis abſolutam impoſſibilitatem inducit, nec libertatem, vel ad oppoſitum

poſſibilitatem tollit: ſed infallibilem obediendi voluntatem ponit. Hoc *Proſper* hiſce verbis innuit; Liberum arbitrium tum cohortationi vocantis obedit, cùm in illo gratia Dei affectum obediendi generavit. De lib. arbit.

Dicimus igitur Deum operari ipſum velle non niſi irreſiſtenter in ſenſu diviſo, nec irreſiſtibiliter niſi in ſenſu compoſito. Aliam irreſiſtibilitatem non agnoſcimus. Date veniam vocibus, ut de rebus ipſis clariùs & apertiùs quid ſentiendum ſit intelligatur, & larvã detrahamus iis, qui venenata ſua dogmata ſub prætextu propugnandi voluntatis irreſiſtibilitatem orbi Chriſtiano propinant, & omnem veri nominis efficacem gratiam ſolidiſſimè in ſcripturis fundatam, ſua reſiſtibilitatis perverſa notione enervant, ſeu potius tollunt.

Retineant adverſarii hanc ſuam, quam tantopere depereunt, reſiſtibilitatem, modo nobis concedant (eam, quam *Auguſtinus* ubique tradidit) Non-reſiſtendi infallibilitatem, *Cum Deus vult id fieri, quod non niſi volentibus hominibus oportet fieri, inclinat eorum corda,*

De prædeſt. Sanct. lib. 1. c. 20.

ut

ut hoc velint: eo ſc. *inclinante, qui in nobis mirabili modo & infallibili operatur & velle.*

2. Alterum, quod præmittendum cenſuimus, eſt hoc; non illud hic quæri, an non obſtante, quod Apoſtolus pronunciat, Deũ operari & velle & perficere, homo & ejus voluntas ſint formalis cauſâ eliciendi hoſce actus volendi et perficiendi; nam certum eſt ipſam voluntatem in omni opere bono, adeóq; in ipſo opere cõverſionis elicere formaliter hoc ipſum velle convertere; homo etiam eſt, qui formaliter hîc vult, ac perficit. Non enim niſi ſtultè diceretur, Deum hoc modo aut velle aut perficere; neutiquam enim Deus hîc aut credit, aut ſperat, aut diligit; ſunt hæc quippe ſolius hominis opera. Hoc ergò illud eſt, quod controvertitur, an non Deus in opere converſionis ſuâ gratiâ adeò efficaciter moveat voluntatem, ut hâc poſitâ, ſemper certitudine cauſalitatis, ipſum velle in opere converſionis, et in opere quovis pio operetur, an potiùs omnis efficacia gratiæ ex ſolo eventu ſit metiendâ. Hiſce præmiſſis, nos dicimus gratiam efficacem, quæ operatur velle et perficere, adeò potenter in opere converſionis, & quovis opere ſalutari

2° Non quari, an voluntas formaliter eliciat velle.

Deus non credit ſed voluntas. Quid hîc controvertatur?

lutari voluntatem movere, vt certò cauſaliter tollat, non reſiſtibilitatem aut connatam aut adnatã, aut etiam omnem actualem reſiſtentiam, ſed actualem reſiſtentiam vincentem, adeò ut gratia ſemper eliciat conſenſum & acceptationem: ac proinde eo momento impoſſibile ſit quòd voluntas non annuat, aut de facto reſiſtat. Hoc demonſtraturi ſumus, et unâ eademque opera oppoſitam Remonſtrantium ſententiam impugnaturi ex ipſo contextu et *Auguſtino*, non tam freti ejus auctoritate, quàm rationibus in ſacra Scriptura ſolidiſſimè fundatis.

1 Ratio. Nam 1 dicit Apoſtolus, *operamini ſalutem veſtram cum metu & tremore, quia Deus operatur in vobis hoc ipſum*, τὸ θέλειν καὶ ἐνεργεῖν, *ipſum velle & perficere*: non ait poſſe velle, et poſſe tantùm perficere, quod æquè facilè dixiſſe poterat, ſi non plus quàm nudum *poſſe velle*, Deum operari voluiſſet.

Pelagius in lib. 3. pro lib. arbit. referente *Aug.* hæc tria diſtinguebat. Locamus (inquit)

poſſe — in natura; hoc ad Deum propriè pertinere.

velle — in arbitrio; *velle* & *eſſe* ad hominem voluit pertinere.

eſſe — in effectu;

Et

Et de *posse* (inquit) solùm disseritur, solam enim possibilitatem voluntatis credebat divino adjuvari auxilio. *Augustinus* huic *Pelagii* assertioni hunc nostrum textum opponit: *Non ait Apostolus, Deus est qui operatur in vobis posse, sed Deus est qui operatur in vobis velle & perficere.* Et cap. 25. *Desinat Pelagius dicere quòd possumus omne bonum facere, dicere, cogitare; illius est, qui hoc posse donavit: quòd verò benè vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus nostrum est: Desinat (inquam) ista dicere: non enim solum Deus posse nostrum donavit atque adjuvat, sed etiam velle & operari operatur in nobis. Non quòd nos non volumus, sed quia sine ejus adjutorio non volumus.* *Ibid. c. 25.*

Dices *Pelagium* non agnovisse prævenientem gratiam, sed tantùm legem & doctrinam, & externam revelationem Evangelii, non autem gratiam internam excitantem intellectum & voluntatem. *Ob.*

Sol. Contrà *Pelagius* agnovit illuminationem intellectus, & internam excitationem voluntatis stupentis, ut possit velle, sed quia eam negavit, qua Deus efficeret, ut velimus, *hinc* (inquit *Augustinus*) *nos istam gratiam nolumus;* *Sol.* *Aug. ibid. c. 10.*

lumus; Iſtam aliquando gratiam fateatur, qua futuræ gloriæ magnitudo non ſolùm promittitur, verùm etiam creditur & ſperatur; nec ſolùm revelatur ſapientia, ſed & amatur, nec ſuadetur ſolùm omne quod bonum eſt, verùm & perſuadetur. — Hanc debet Pelagius *gratiam confiteri, ſi vult non ſolùm vocari, verùm etiam eſſe Chriſtianus.* Hinc etiam liquet *Auguſt.* exigere ad converſionem & bona opera gratiam ejuſmodi, quæ non ſolùm dat poſſe velle, ſed quæ efficienter actũ volendi re-ipsâ eliciat.

Ibid. c. 47. Et cap. 47. *Si conſenſerit nobis* [Pelagius] *non ſolùm poſsibilitatem in homine, ſed ipſam quoque voluntatem, & actionem* (i.) *ut benè velimus, & benè agamus divinitus adjuvari — ut ſine illo adjutorio nihil benè velimus, & agamus, eámque eſſe gratiam Dei per Ieſum Chriſtũ — nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controverſiæ relinquetur.* Hæc *Auguſt.*

Neq; hic ſomniandum eſt adjutorium hoc (quam gratiam Dei per Ieſum Chriſtum appellat *Auguſt.*) nihil aliud denotare, quàm Monitricem illam gratiam, quæ *Pelagio* non diſplicuit, aut univerſalem omnibus & ſingulis Aſſiſtentem, quæ *Arminio* arriſit; ſed illam

lam potius, quæ *dat animæ ſpirituale quoddam eſſe, & divinum*; quæ ſe habet ad animam, ſicut ſanitas ad corpus, quæ habet ſubjacentem ſibi liberi arbitrii poteſtatem, uno verbo, quæ primùm ipſam bonam voluntatem operatur, deinde per eam operatur, ut ſcitè *Hugo* de Sac. Sid. lib. 1. par. 6. cap. 17. Vide etiam *Aug.* Ep. 143. & Enchirid. cap. 33. Et Concil. Milev. can. 4. Et Arauſ. can. 5 & 6. *Aquin. q. diſ. art. 2. Tertul. de anima.*

Ex hiſce liquet *Pelagium* agnoviſſe illam internam prævenientem gratiam Remonſtrantium, qua poſſe velle conceditur. At *Auguſt.* toto ferè hoc libro de gratia Chriſti, & in lib. de natura & gratia, in hac non acquieſcit; ſed inſuper exigit gratiam, quæ tribuat velle & agere bonum.

2. Quomodo inculcat Apoſtolus operari ſalutem noſtrã, hoc argumento, quòd Deus operatur velle, ſi nõ Deus prius naturâ operetur velle, qùã nos operemur ſalutẽ? Hinc *Aug. Certũ eſt nos velle cũ volumus, ſed ille facit ut velimus bonum. — Certum eſt nos facere cùm facimus, ſed ille facit ut faciamus præbendo vires efficaciſſimas voluntati.* Et de bono perſeverant. *Nos ergò volumus, ſed Deus in nobis operatur* 2 Ratio. *Auguſt. de Grat. & lib. arbit. c. 16. Et de bono perſeverant. c. 13.*

ratur & velle; Nos ergò operamur, ſed Deus in nobis operatur & operari. Deus ergò juxta Apoſtolum & *Auguſtinum*, operatur in nobis non poſſe velle tantùm, ſed ut actu velimus; idque præbendo vires efficaciſſimas voluntati. Quod clarè definitum eſt Concil. Arauſ. can. 17 & 20.

3 Ratio. 3. Quorſum tàm ſolicitè monet Apoſtolus de modo operandi, ut *cum metu & tremore operemur ſalutem noſtram, quia Deus operatur velle & perficere*; ſiquidem Deus non operatur niſi poſſe velle, Nos autem ipſum velle & perficere? Quare non potius dixiſſet, cũ fiducia & ſecuritate operamini ſalutem veſtram, penes enim vos eſt totum illud actu velle & perficere, cùm Deus nemini mortalium deſit, ſed omnibus largiatur gratiam ſufficientem (ut paſſim docent Remonſtrantes) qua poſſint velle?

4 Ratio. 4. Si in opere converſionis Deus operetur tantùm poſſe convertere, & ſola voluntas det ipſum velle converti, tum in operanda converſione & ſalute potiores partes erunt volũtatis, quàm gratiæ, hominis, quàm Dei, ſiquidem potiores partes ejus ſunt, qui

dat operari, quàm ejus, qui ſolùm dat poſſe operari; cùm operari ſit actus atque adeò prior & perfectior potentiâ; & operatio ſit complementum & perfectio operantis, ut docent Metaphyſici: ut enim intelligere actu potius eſt & perfectius, quàm poſſe intelligere, ita & velle in actu perfectius eſt quiddam, quàm poſſe velle. Videte *Bradwardinum*, fol. 235. *Bradwardin. de cauſa Dei contra Pelagianos.*

Porrò, majoris virtutis eſt illud principiũ quod dat ipſum operari, quàm id quod tribuit ſolùm poſſe operari: eſt enim actus ſecundus nobilior quàm actus primus, vel habitus; cum habitus ſint propter actus, & ordinentur ad actus, tanquam ad finem.

Dices habitum eſſe præſtantiorem ſuo actu, cum cauſa ſit actus; cauſa enim eſt ſuo effectu præſtantior. *Ob.*

Reſp. Hinc non ſequi habitum eſſe ſimpliciter perfectiorem actu, ſed ſolùm ſecundum quid: habitus enim non eſt cauſa principalis iſtius actus, ſed inſtrumentalis: cauſa autem inſtrumentalis non neceſſe eſt ut ſit ſuo effectu perfectior, præſertim ubi effectus ſit finis, ad quem ipſa cauſa ordinatur. *Sol.*

Cum ergò actus ſecundus ſit ſimpliciter perfectior & nobilior, quàm habitus; & velle convertere erit nobilius, quàm ſolummodo poſſe convertere: adeòq; à Deo erit hoc velle convertere: cum in opere converſionis (opere longè maximo) primas partes Deo deberi, & Scriptura, & recta ratio, & dictent, & ſuadeant.

Auguſt. de corrept. & grat. c. 11. Hinc eſt quòd *Auguſt.* contendat gratiam per Chriſtum collatam eſſe majorem et potentiorem, quàm illa, quæ homini integro eſt collata, quia *illa dat velle quod poſſet, hæc autem non niſi poſſe quod vellet.*

5 Ratio. 5. Hoc amplius ex eo demonſtratur, quòd cum ex ſententia *Remonſtrantium* Deus tantùm operetur poſſe, et homo ipſum velle; ſequetur, non Deum per gratiam, ſed hominem per liberum arbitrium eſſe principalem cauſam & authorem ipſius creditionis ac converſionis; ſiquidem poſt omnes gratiæ operationes, voluntas non habet à gratia, niſi ut ſit potens convertere; voluntas ſcilicet viribus gratiæ non niſi ad medium quendam æquilibrii ſtatum attollitur, et liberam et indifferentem in utramque partem propenſionem

ſionem adipiſcitur. Quod autem ad actum credendi hoc tantùm modo concurrit, non principaliter aut prædominanter, ſed ſolummodo cõcomitanter & cõtingenter operatur, nempe ſub hac conditione, ſi voluntas ex æquilibrio ſe priùs ſua vi naturali dimoverit; quod ergò minus eſt, voluntas accipit à Deo, nimirum, ut poſſit velle, poſſit credere, poſſit convertere; quod autem majus eſt, & ipſum eventum ſpecificat, ſibi ex ſe præſtat ipſa voluntas, nempe ut actu velit, credat, convertat, Deóque vocanti annuat & conſentiat. Hoc argumento utitur *Auguſtinus* contra *Pelagium*. *Si nobis* (inquit) *libera quædam voluntas ex Deo eſt, quæ adhuc poteſt eſſe vel bona vel mala; bona verò voluntas ex nobis ſit, melius eſt id, quod à nobis, quàm quod ab illo; quod non niſi abſurdiſsimè dici poſſe*, fidenter ibidem pronunciat *Auguſtinus*.

Aug. de peccat. merit. & remiſſ. lib. 2. c. 18.

6. Si Deus non operetur, niſi poſſe velle convertere, ipſa voluntas ſolummodo ut velit convertere, non majus auxilium confert gratia efficax *Petro* convertenti, quàm *Iudæ* non convertenti, ac proindè *Petrus* ſe diſcernit à *Iuda* per aliquod proprium, quod non acce-

6 Ratio.

accepit ab auxilio gratiæ; consequens est contra Apostolum : *Quis te discernit ?*

1 Cor. 4. 7.

Sequela probatur ; nam *Petrus* & *Iudas* non discernuntur realiter per gratiam, quam acceperunt antecedenter ad liberam cooperationem voluntatis : quia neuter accipit aliam gratiam, quàm posse velle convertere : in iis, autem, quæ communiter, & ex æquo recipiunt, non discernuntur. Ergò discernuntur quia *Petrus* voluit uti tali auxilio ex innata sibi libertate, *Iudas* verò noluit: adeòque discretio & differentia ultimatim reducitur in liberam utriusque cooperationem pro innata sua libertate. Vnde invictissimè sequetur, *Petrum* convertentem posse in veritate in hunc modum coram Deo gloriari. *Domine gratias ago tibi* (verbis utar eruditissimi *Bannez*, quibus aliquoties usus sum, nec piget repetere, cum nervosè impugnent, vel potius expugnent hostes veritatis & gratiæ inimicos) *quod supernaturale auxilium mihi misericorditer contuleris, nempe posse velle convertere : at verò simile æqualéq; auxilium condiscipulo* Iudæ *contulisti, sed ego superaddidi, quod tu mihi supernaturaliter non dedisti, scilicèt, velle con-*

Bannez in 2. 2æ q. 10. act. 1. document. 30.

convertere ; cumqúe non amplius receperim, quàm «
ille, tamen ego amplius effeci, quàm ille, cùm jam «
juſtificatus evadam, & ille in peccato permaneat ; «
itaque non amplius tibi, tuæqúe gratiæ debeo, quàm «
iſte Iudas, qui non eſt converſus. Hoc autem Chri- «
ſtianæ aures audire exhorreſcunt. (inquit *Ban-*
nezius) *Eſſet enim maxima ſuperbia ita ſentire,* *Ibid.*
& maxima blaſphemia ita loqui. Sic enim veraciſſimè dicere potuit *Petrus*, contra quàm habet Apoſtolus ; ego me diſcerno, quia ſuperaddidi velle benè uti divino auxilio ; quod ſi hæc loqui horreamus, utpote planè Pelagiana : certè invictiſſimè ſequitur *Petrum* accepiſſe à Deo non ſolùm poſſe velle convertere, ſed ipſum bonum velle, ipſam bonam voluntatem, ipſam electionẽ, acceptationem, conſenſum voluntatis, nec gratiam tantùm communem, ſed gratiam eminenter diſcriminatricem.

Nam ſi cauſam quæramus, unde in *Petro* originem habeat hoc ipſum velle accipere gratiam, rectè ab *Aquinate* reſpondetur : Hoc ipſum velle accipere gratiam eſt ex prædeſtinatione divina. Aqui. quæſt. diſp. de præd. art. 2. Si autem quæratur unde eveniat, quòd *Petrus* infallibiliter perſeverare velit in gratia

De bono perſever. 2. 23.

accepta causã hanc reddit *Auguſt. Quia Deus ſic in poteſtate ſua habet cor noſtrum, ut bonum, quod non tenemus, niſi propria voluntate, non tamen teneamus, niſi ipſe in nobis operetur & velle.*

Bradwærd. de cauſa Dei. lib. 2. c. 23. folio 562.

Huc ſpectat non abſimile exemplum, quo utitur *Bradwardinus* noſter, gratiæ Dei ſtrenuiſsimus aſſertor, ut oſtendat Deum non dare tantùm poſſe velle, ſed & ipsũ velle, ut ita omni gloriationi via præcludatur. *Si filius* (inquit) *miles, acceptis à patre naturalibus, ordine, atque armis, ſtrenuè militaret, ſicque forſitan in ſuperbia erigeretur inflatus, quomodo in ipſo eradicaretur ſuperbia, & plantaretur humilitas, ſi ei ab aliquo diceretur non glorietur omnis miles in conſpectu patris ſui, ex ipſo enim eſt in militia, ut qui gloriatur, in patre ſuo glorietur, & quid habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Poſſet enim rationabiliter reſpondere dicendo, quare non deberem de mea militia gloriari? Accepi quidem à patre meo naturalia, quia nullus generat ſemetipſum, accepi & ordinem, quia nulli conceditur inſignire tali ordine ſemetipſum, accepi & arma, quia, ſimiliter ut cæteri militum, non naſcebar armatus, nec ſum faber armorũ, debitũ tamẽ uſum eorũ, qui omnibus prævalet, non accepi ab alio, ſed habui ex meipſo:*

actus

actus ſtrenuos militares nõ accepi ab alio, ſed habui ex meipſo, crebras victorias famâ celebri divulgatas nõ accepi ab alio, ſed habui ex meipſo: pro hujuſmodi igitur in meipſo meritò gloriabor, in alio autẽ nihil; ſic & de quolibet milite I. Chriſti. Hæc *Bradwar.* Prætermittere non poſsũ illud *Aug.* Enchirid. cap. 98. Altiſsimo ac ſaluberrimo ſacramento univerſa facies, ac, ut ita dixerim, vultus ſanctarum Scripturarum benè intuentes id admonere invenitur, ut, qui gloriatur, in Domino glorietur.

7. Ex ipſo Apoſtoli contextu liquet Deũ magis operari ipſum *velle*, quàm hominem. 7 Ratio. θεὸς ἐνεργῶν enim, & per quandam excellentiam dicitur Deus operari & velle & perficere pro bona ſua voluntate, quomodo non operatur homo; hominem verò ita operari ait, ut non niſi *cum metu & tremore operari* debeat, eò quòd vires operandi aliunde & non niſi à Deo habeat. Ergò proculdubiò is ſenſus longè ab Apoſtoli ſenſu abhorret, quo efficienter actu velle tantummodò homini, Deo & gratiæ efficacitati tantummodo poſſe velle indigniſsimè aſcribitur. Quantò rectiùs *Auguſtin.* qui crebrò dicit, opera noſtra magis dicenda eſſe opera Dei, quàm opera homi-

Augusſt. de Continentia. c.13. nis : ſic lib.de Continent.c.13. agens de bonis operibus : *ſunt* (inquit) *alia opera hominis quæ magis dicenda ſunt opera Dei. Deus eſt enim* (*inquit Apoſtolus*) *qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate.* Et alibi Deo ingenuè confitetur (in Pſal. 137.) *quæcunque ſunt* (inquit) *bona opera mea, abs te mihi ſunt, & ideò tua magis quàm mea ſunt.* Hoc autem non verè diceretur, ſi Deus non operetur plus quàm poſſe velle, & poſſe operari, & plus quàm gratiam offerendo, aut ad illam tantummodò invitando. Imò ex hoc loco evincitur, opera noſtra bona nõ tantùm magis dicenda eſſe opera Dei quàm noſtra, ſed ſi qua ſit, totam bonitatem, dignitatẽ, excellentiam noſtrorum operum ſoli Deo tribuendam eſſe : *Deus enim eſt qui dat velle, & qui dat perficere.* A Deo igitur boni operis initium, progreſſus, conſummatio, ſive partes priores, ſive partes poſteriores, ſive initium à cogitatione, ſive progreſſum in voluntate, ſive conſummationẽ in opere reſpiciamus.

Idem in Pſal. 137.

Ioan.15.5. Sine me (inquit Servator) nihil poteſtis facere ; ergò non operis partem : quid habes quod non accepiſti ? *Philip.2.* Phil.2. qui cœpit in vobis bonum opus ille, etiam perficiet.

Le-

Legimus *Num.* 17. virgam *Aaronis* primùm germinâſſe, deinde floruiſſe, poſtremò fructus protuliſſe: Quæ tria in ligno arido & totidem miracula fuerunt; en figuram operum noſtrorum bonorum, quæ ſive facienda primò cogitantur, ſive facienda decernuntur, ſive opere perficiantur totũ hoc, quantumcunqúe eſt, gratiæ & bonitati Dei eſt aſcribendum. Num. 17. *Eſtius.*

Hujus etiam rei veritatis proteſtationem continebat ritus holocauſti; quòd homo totum & omne bonum ſuum, quicquid eſſet & haberet, accepit à Deo, cui proinde per hujuſmodi ſacrificium cum recognitione & gratiarum actione totum Deo redderet: nam propterea totum illud ſacrificium nullâ ejus parte reſervata igne conſumi debebat in honorem Dei. Offert ergò ſpirituale holocauſtum Deo, qui totum bonum ſuum Deo acceptum referens totum ei reddit, *ſiquidem omnia bona ad authorem ſuum referenda*, inquit *Cæleſtinus* in Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ. cap. 8. Levit 1. *Cæleſtin. Epiſt. ad Gallos c. 8.*

Idem *Cæleſtinus* ibid. c. 11. ubi agit de converſione infidelium — quod adeò totum (inquit) divini operis eſſe ſentitur, ut *hæc efficienti Deo gratiarum ſemper actio, laudiſque* *Idem, ibid. c. 11.*

confeſsio pro illuminatione talium, vel correctione referatur; Et patres Arauſicani Can. 20. *Nulla facit homo bona, quæ non Deus præſtet ut faciat homo.* Et Can. 22. *Nemo habet de ſuo, niſi peccatum & mendacium.* Et Can. ult. *Nemo habet quicquam boni, niſi datum ei fuerit deſuper.*

Concil. Arauſ. can. xx. can. xxij.

Aug. de prædeſt. Sanct. c. 7.

Præclarè *Auguſtinus* de prædeſtinat. Sanctorum, ubi de *Cornelio* agit. *Quicquid & antequam in Chriſtum crederet, & cum credidiſſet benè operatus eſt, totum Deo dandum, ne quis extollatur.* Et de bono perſeveran. c. 13. ad imitationem *Cypriani*, ſic ſcribit: *Hoc nobis expedit & credere & diſcere, hoc eſt primum, hoc verum, ut ſit humilis & ſubmiſſa confeſsio, ut detur totum Deo.*

Proſp. cont. Collat. c. ult.

Rectè etiam in hanc ſententiam, *Proſper.* contr. *Collat. Non eſt devotionis* (inquit) *dediſſe propè totum* [nota propè totum] *ſed fraudis retinuiſſe vel minimum.* Sententia notanda contra eos, qui quærunt vel exiguum aliquid in opere converſionis, aut quovis opere bono, quod libero arbitrio faciant proprium, ſibíque ipſis arrogent.

Hiſce tamen & ſimilibus ſententiis, crebro apud Sanctos Patres occurrentibus, non ſignificatur prorſus nihil agere liberum arbitrium

trium (cujus quæ partes, qualis actio, ſupra diximus) ſed omnem bonum liberi arbitrii uſum (quem in virtutibus & magnis bonis numerat *Auguſtinus* Retract. lib. 1. cap. 9.) Dei gratiæ & miſericordiæ acceptum referendum.

Optimè *Bonaventur. Verè humiles totum reddunt Deo, à quo totum habent, quia furti reus eſt, qui ſibi aliquid retinet, cum Deus dicat gloriam meam alteri non dabo.* *Bonavent. de profectu Relig.*

8. Deus promiſit ſe nobis daturum non ſolùm poſſe velle convertere, ſed & ipſum velle convertere. *Ezek.* 36. Faciam ut in præceptis meis ambuletis, ut judicia mea cuſtodiatis. Ex quo loco ſic argumentamur; promiſſio divina per divinam operationem impletur: ergò ſi Deus promiſerit ſe velle nos convertere, itidem & ipſe hoc ipſum, adhibendo media efficacia, efficaciter facturus eſt. Cùm ergò homo vult pœnitentiam agere, & in Chriſtum credere, ita liberè vult, ut, ſtante divino auxilio, homo infallibiliter velit utrumque; aliàs poteſtas Dei in implendo ſuo promiſſo non eſſet efficax, cum in hominis poteſtate eſſet divinam promiſſionē irritam & inefficacem credere. At certum eſt

8 Ratio.

Ezek. 36.

eſt noſtrâ voluntate nunquam divinæ poteſtatis efficaciam impediri, aut irritam reddi. Ergò gratiam talem adhibet ad noſtrã converſionem, quam promiſit, perficiendam, quæ dat ipſum velle convertere. Hoc argumento utitur *Auguſt.* lib. de prædeſt. ſanct. c. 10. 11. ubi affert illud ex Geneſ. 17. ubi promiſit Deus *Abrahæ* in ſemine ejus fidem gentium, dicens, patrem multarum gentium poſui tè; unde dicit Apoſtolus; ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini: *hæc non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit: promiſit enim quod ipſe facturus fuerat, non quod homines; quia etſi faciant homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipſe facit, ut illi faciant, quæ præcepit; non illi faciunt, ut ipſe faciat, quod promiſit: alioquin ut Dei promiſſa compleantur, non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate, & quod à Domino promiſſum eſt ab ipſis redditur Abrahæ.* Hæc *Auguſtinus*: & infra c. 11. inquit, ideò enim hæc & nobis præcipiuntur & dona Dei eſſe monſtrantur, ut intelligatur *quod & nos facimus & Deus facit ut illa faciamus, ſicut per Prophetam Ezek. dicit: Ego faciam ut faciatis.* Hæc ille.

Auguſt. de prædeſt. Sanctorum. c. 10. & 11.

9. Si

9. Si Deus operetur tantùm posse convertere, homo autem ipse ipsum velle convertere, tùm tollitur planè mysterium illud inscrutabile & imperveſtigabile prædeſtinationis, & quæſtio illa profunda & ſecundum Apoſtoli admirationem impenetrabilis, cur, cum multos vocet Deus ad ſalutem, non eã tamen omnibus gratiam efficacem largiatur, quâ velint convertere, velint credere, velint perſeverare, quæſtio (inquam) illa per velle & nolle liberi arbitrii facillimè ſolvitur. Cùm enim, juxta Remonſtrantes, omnibus vocatis Deus det posse credere, ipse vocatus ex ſe habeat ut actu credat; quos vocatos prævidet velle credere & perſeverare, hoſce eligit ad ſalutem; quos prævidet non credere velle, hoſce præterit, ex horum placitis: ſuperflua ergò planè vox illa; ô homo tu quis es qui reſpondeas Deo; & illa admiratio ejuſdẽ Apoſtoli; ô altitudo! Vbi igitur myſteriũ? HOC eſt argumentum *Auguſtini*, illudq; perpendi velim ab *irreſpectivi decreti* impugnatoribus. 9 Ratio. Rom. 9. 20. 11. 33. *Auguſt. de bono perſever. c. 8. Et ep. 105. & paſſim alibi.*

10. Hoc Remonſtrantiũ dogma non ſolùm quaſſat, ſed & planè ſubvertit fundamẽtũ gratuitæ prædeſtinationis, quam ſanctus *Auguſtin.* (non primus, ut perperã nonnulli 10 Ratio.

volunt, ſed veſtigiis majorum inſiſtens) præ cæteris ſolertiſſimè & ſolidiſſimè ex Scripturis comprobavit. Inde enim pendet immutabilitas & infallibilitas divinæ prædeſtinationis, quod Deus quibuſdã gratiam efficacẽ, quâ certò velint & credere & perſeverare, præparavit: quos enim prædeſtinavit, hos vocavit, *vocatione ſc.* (ut docet *Aug.*) *ſecundùm*
Rom. 8: *propoſitũ*, quâ non modo poſſint credere & perſeverare, ſed & velint; nã qui ſic vocantur, certò & infallibiliter juſtificantur, & qui juſtificantur, glorificantur, ut ibidẽ Apoſtolus. Vnde *Auguſt.* docuit, *Prædeſtinatis, non adjutoriũ, quo poſſint, ſed ipſam perſeverantiã dari.*
De corr. & grat. c. 12. Et de *Petro* nominatim, *An audebis* (inquit)
Ibid. c. 8. *dicere, rogante Chriſto, ne deficeret fides* Petri, *defecturam fuiſſe, ſi eam* Petrus *deficere voluiſſet?*

Quod ſi vocatio divina non operetur ut velint, tum ejus efficacia non pendêret à propoſito Dei, ſed ab humana voluntate, atq; adeò nullus locus *prædeſtinationi* relinqueretur, ſed tantùm *præſcientiæ* & *poſt-deſtinationi*; quòd certè & cum ſacris literis & cũ *Auguſtino*, imò cũ perpetua Eccleſiæ traditione apertiſſimè pugnat: quæ dei *prædeſtinationẽ*, teſte *Aug.* ſemper prædicavit; quicquid *Ieſuitæ*

te nonnulli,& ex illis hauriens *Voſsius* in hiſtoria Pelagiana contrà ſentiunt.

11. Hanc veritatẽ Eccleſia Dei ab ipſis edocta eſt incunabulis : id quod apertiſſimè evincit *Auguſt.* ex orationibus ſacerdotalibus, quibus ſemper uſa eſt Eccleſia. Ex hiſce enim optimè evincitur antiqua Eccleſiæ fides, cũ *lex ſupplicandi legẽ ſtatuat credendi*, ut optimè *Cœleſtinus*. Niſi enim gratia efficax operetur ipſũ velle convertere, quid eſt, quod orat Eccleſia, ut Deus infidelium corda flectat ad ſuũ obſequiũ, ut iis donet fidẽ, pœintentiã, dilectionẽ? Fruſtrà enim, & ſtultè ab alio petim', quod vel jam habemus, vel quod ſic in noſtra poſitũ eſt poteſtate, ut ab alio dandũ ſeu faciendũ nõ expectemus. Porrò, petit Eccleſia non ſolùm poſſibilitatẽ converſionis, aut gratiæ oblationẽ, aut nobis inchoantibus cooperationem in actu converſionis, ſed ipſam bonã voluntatẽ, ipſam electionẽ, determinationem, acceptationem, atque ipſum velle convertere. Ergò ad hæc omnia extenditur gratia efficax. Extant in hanc ſententiam multa in *Liturgicis*. *Domine duc me quo non volo. Secundùm beneplacitum voluntatis tuæ compelle me vivere in fide per dilectionẽ efficacẽ, ut*

11 Ratio. *Vid. ſentent. xi. & xii. Ep. 107. ad Vitalem. & paſſim alibi.*

Cæleſtin. ep. ad Gallos.

Vide Caſſandrum in Liturgiciis, pag. 447. 448.

ſalvus fiam. Meum Nolle in tuum Velle convertatur. Nec temerè hiſce orationum formulis uſa eſt Eccleſia, ſed inde piè prudentérq; agnovit, niſi efficax Dei voluntas præceſſerit, neminem mortaliũ efficaciter velle ea, quæ ad propriã ſuã ſalutẽ ſpectant. Suaviſſimè, & veriſſimè *Guliel. Pariſ. Velle meum (Domine) tale eſt de redeũdo ad te, quale tuũ velle eſt de mea reverſione: ſi vis in hoc perfectum eſſe velle meum, perfice tunc in eodem.*

pag. 337.

12 Ratio. *Aug. ibid.*

12. Eandem veritatẽ evincit *Aug.* ex gratiarũ actione, quam Deo reddunt fideles pro ſua & aliorũ converſione per gratiam ipſius efficacem; non tantùm pro poſſibilitate convertendi. Per hanc enim confitentur divini muneris eſſe totum illud, pro quo gratias agunt: Quod ſi Remonſtrantiũ hypotheſin admittamus, Deum tantummodò operari in nobis illã prævenientẽ gratiã, quâ poſſimus convertere, nõ autẽ ipſum convertere, ſequetur, propriè & præcisè loquendo, nos non teneri gratias Deo agere niſi pro poſſibilitatibus, pro converſionis ſc. poſsibilitate, non pro ipſa converſione, nõ pro juſtificatione, non pro adoptione, non pro regeneratione, non pro perſeverantia, non pro vita æterna; multò

multò minus pro prædestinatione ad vitam, pro quibus omnibus tamen gratias Deo frequentes agit Apostolus ad Ephes. 1. & sæpè alibi. Videtis *in quanta se abrupta præcipitent nolentes retia veritatis*, quod *Augustin.* olim de Pelagianis. *Aug. Epist. 105.*

Sentio me (Spectatissimi Academici) nimiũ abusum patientia vestra; sed causa Dei propugnanda erat contra istos importunos non defensores, *sed deceptores, sed inflatores, sed præcipitatores liberi arbitrii*, ut appellat *Augustin.* qui *dum homines liberos esse volunt, faciunt sacrilegos*, quod *Augustin* de *Cicerone* pronunciat, & rectissimè de hisce pronunciatur. *Augustin. de Grat. & lib. arbit. c. 14. Idem de Civit. Dei lib. 5. c. 9.*

Hæc habui dicenda de hoc loco Apostoli, quem aliis negotiis implicatus serò tandem in manus sumpsi.

Quod superest hortor juniores Theologos, ut *Augustini* polemica contra *Pelagianos* & *Semi-Pelagianos* scripta diligentiùs evolvãt; præsertim illa, quæ omniũ postrema contra *Massilienses* ad instantiam *Prosperi* & *Hilarii* jam senex elaboravit, libros nempe de prædestinatione sanctorũ, & bono persever. Eoqúe magis hortor, quòd omnia ferè argumenta, quibus ille in istis libris *Massilienses* reli-

reliquiás Pelagianæ hæreſis confodit, rectiſsimè in *Arminiũ* & *Remonſtrantes* intorqueri poſſe in hac cauſa ſtudioſus lector facilè perſpiciat.

Illud etiam verè adjicere poſſum, plus uni *Auguſtino* jam veterano, & in iſta cauſa verſatiſsimo tribuendum eſſe, quàm centum *Corvinis*, *Grotiis*, *Vorſtiis*, *Bertiis*, *Tilenis*, & id genus recentioribus dogmatiſtis. Accedat & illud Coronidis loco, *Auguſtino* ſemper adhæſiſſe hac ex parte Eccleſiam univerſalem ab ejus temporibus, Eccleſiam itẽ Anglicanam ab initio reformationis, & celeberrimã hanc noſtram Academiã, omneſque, qui exinde apud nos Theologiæ cathedras occupârunt, ſi unũ excipiamus exoticum Gallum, unum, inquam, qui vigilantia majorum noſtrorũ, & authoritate ampliſsima Reverendiſsimi Archiepiſcopi *Whitgifti* cathedræ ſuæ renunciare coactus eſt. Vigilate ergò, ſtate in fide: viriliter agite, & confortamini: & Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti erit vobiſcum. *Amen.*

Petrus Baro Stempanus.

FINIS.